

Vastuullisten tutkimus- ja innovaatiokäytäntöjen merkitys kestävässä ruokajärjestelmässä

22.5.2025

FIT4FOOD2030-hankkeen järjestämässäwebinaarissa ”Responsible Research and Innovation in the Food Systems” asiantuntijat pohtivat, miten Euroopan ruokajärjestelmiä voidaan kehittää vastuullisella tutkimus- ja innovaatiotoiminnalla. Ruokajärjestelmä on kompleksinen kokonaisuus, jossa eri toimijat ja tekijät vaikuttavat jatkuvasti toisiinsa. Siihen liittyvät haasteet ovat moninaisia, sillä ne liittyvät ruokajärjestelmien ekologiseen kestävyyteen, taloudelliseen oikeudenmukaisuuteen sekä kansalaisten terveyteen ja hyvinvointiin.

Ruokajärjestelmän haasteet Euroopassa

Tohtori Kelly Parsons Hertfordshiren yliopistosta kuvasi ruokajärjestelmää laajana ja monimutkaisena kokonaisuutena, jossa ruoan tuottamisesta kulutukseen ulottuva arvoketju kietoutuu tiiviisti talouden, ympäristön, terveyden, yhteiskunnan ja politiikan kysymyksiin. Hän korosti, että ruokajärjestelmät Euroopassa ovat taloudellisesti merkittäviä, mutta kärsivät samalla merkittävistä epäkohdista. Erityisesti maanviljelijöiden heikko taloudellinen asema ja elintarvikealan matalapalkkatyöt ovat ongelmallisia. Lisäksi terveysongelmat kuten ylipaino, ympäristöhaasteet kuten luonnon monimuotoisuuden hupeneminen ja yhteiskunnalliset ongelmat kuten ruokakulttuurin katoaminen vaativat ratkaisua. Parsons esitti, että ongelmien ratkaisu vaatii kokonaisvaltaista lähestymistapaa, jossa poliittiset päätökset ja kehitystoimenpiteet sovitetaan yhteen ja toteutetaan samanaikaisesti, jotta vältettäisiin tilanteet, joissa yhden osa-alueen muuttaminen aiheuttaa ongelmia muualla.

EU:n Food 2030 -strategia tukee kestävää kehitystä

EU:n komission Karen Fabre esitteli EU:n Food 2030 -aloitetta, jonka tavoitteena on ruokajärjestelmien muutos kestävään suuntaan vuoteen 2030 mennessä. EU:n vihreän kehityksen ohjelmaan kuuluva “Farm to Fork” eli “Pellolta pöytään” -strategia pyrkii muuttamaan ruokajärjestelmät terveellisemmiksi, kestävämmiksi ja ilmastokestävämmiksi tutkimuksen ja innovaatioiden avulla (European Commission, i.a.; European Commision, 2020). Fabre painotti, että EU käyttää tutkimus- ja innovaatiorahoitusta ratkaistakseen ruokajärjestelmän monimutkaisia ongelmia. Food 2030 -aloite rakentuu neljän pääteeman ympärille: ravitsemus terveellisten ja kestävien ruokavalioiden edistämiseksi, ilmastoälykkäät ruokajärjestelmät, kiertotalous ja resurssitehokkuus sekä yhteisöjen innovointi ja voimaannuttaminen (European Commission, 2023). EU:n tavoitteena on tukea näitä tavoitteita Horizon Europe -ohjelman kautta, joka mahdollistaa laajamittaisen yhteistyön eri toimijoiden kesken.

Monialainen tutkimus muutoksen mahdollistajana

Jacqueline Broerse, FIT4FOOD2030-hankkeen koordinaattori Amsterdamin yliopistosta, nosti esiin vastuullisen tutkimuksen ja innovaation keskeisen roolin ruokajärjestelmien muutoksessa. Hän esitteli, miten monialainen yhteistyö ja yhteiskunnan eri toimijoiden osallistuminen tutkimukseen voivat auttaa tunnistamaan ongelmia tehokkaammin ja kehittämään kestäviä ratkaisuja. Hän nosti esiin useita haasteita: tutkimuskenttä on edelleen sirpaleinen, kansalaisten osallistaminen vähäistä, ja tutkimuksen rahoitus suosii usein perinteisiä tutkimusmalleja uudenlaisten ja systeemisten lähestymistapojen sijaan. Hänen mukaansa ruokajärjestelmän kestävä muutos vaatii 1) systeemiajattelua, eli kokonaisuuden ja vuorovaikutussuhteiden ymmärtämistä, 2) laajaa sidosryhmien osallistamista tutkimuksen suunnittelusta toteutukseen asti, ja 3) vastuullista tutkimusta, joka on avointa, reflektiivistä ja yhteiskunnan tarpeisiin vastaavaa (Van Oost & Jansen, 2021).

FIT4FOOD2030-hanke vastaa ruokajärjestelmän tuotekehitys- ja innovaatiohaasteisiin rakentamalla uudenlaisia yhteistyöverkostoja paikallisella, kansallisella ja EU-tasolla. Tavoitteena on, että ruoka-alan tutkimus ja innovaatiot vastaisivat entistä paremmin yhteiskunnan tarpeisiin ja edistäisivät kestävää muutosta. Webinaari osoitti, että Euroopan ruokajärjestelmien kehittäminen kohti kestävyyttä edellyttää uudenlaista tutkimusotetta, vastuullisia innovaatioita sekä aiempaa tiiviimpää vuoropuhelua tutkijoiden, poliittisten päättäjien, yritysten ja kansalaisten välillä. Osallistujat painottivat, että asettamalla vastuulliset tutkimus- ja innovaatiokäytännöt ruokajärjestelmien kehittämisen keskiöön, Eurooppa voi toimia globaalina suunnannäyttäjänä. Tämä edellyttää kuitenkin rohkeita toimia ja valmiutta muuttaa perinteisiä toimintatapoja sekä tutkimuksessa että päätöksenteossa.

Artikkeli on kirjoitettu osana Euroopan Unionin rahoittamia FOODPathS (Co-creating the prototype ‘Safe and Sustainable FOOD Systems PArTnersHip’) -projektia.

Terhi Junkkari
ETT, yliopettaja, projektipäällikkö FOODPathS (GA N°101059497) -projekti, ORCID 0000-0001-8816-7312
SEAMK

Lähteet

European Commission. (i.a.). *Farm to Fork strategy*. European Commission. https://food.ec.europa.eu/horizontal-topics/farm-fork-strategy_en

European Commission. (2020). *Farm to Fork strategy: Action plan*. European Commission. https://food.ec.europa.eu/system/files/2020-05/f2f_action-plan_2020_strategy-info_en.pdf

European Commission. (2023). *Food 2030*. Publications Office of the European Union. https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/abbb2634-9001-11ee-8aa6-01aa75ed71a1/language-en

Van Oost, I., & Jansen, M. (2021). FIT4FOOD2030: Future-proofing Europe's food systems with tools for transformation. *Nutrition Bulletin*, *46*(2), 172–179. https://doi.org/10.1111/nbu.12502